

HAJDU PÁL

(Eszterházy Károly Főiskola, Testnevelési és Sporttudományi Intézet)

A SZABÁLYMÓDOSÍTÁSOK HATÁSA A RÖPLABDA JÁTÉK EREDMÉNYESSÉGÉRE*

THE INFLUENCE OF THE MODIFICATED RULES ON THE EFFICIENCY OF VOLLEY-BALL *

Összefoglaló

Az utóbbi években a röplabdázás szabályrendszerét alapvetően módosították. Az új szabályok elősegítik a játék folyamatosságát, fejlődését, valamint kielégítik a médiumok igényét. Azonban a túlzottan gyakori és markáns változások következtében a nézők számára bonyolulttá, követhetlenné válhat a játék. Megfelelő időt kell biztosítani az alkalmazkodáshoz a csapatok és a játékosok részére.

Megfigyeléseimet élvonalbeli felnőtt csapatoknál végeztem. 19 női és 14 férfi mérkőzésen 115 játszma, melyekben 5056 nyitás került feldolgozásra.

A vizsgálat területei:

- érintési szabályok,
- nyitás,
- a „libero” játékos tevékenysége.

A lefolytatott vizsgálat alapján az alábbi következtetésekre jutottam:

- Az új szabályok egy része jelentős hatást fejt ki a játék eredményességére, míg vannak olyanok, melyek valójában a játékosok tevékenységét könnyítették meg.
- Egyértelműnek látszik a védekezés erősítésére és a játék folyamatosságának fokozott elősegítésére való törekvés.
- Meglepő viszont, hogy gyakran még a legmagasabb szinten sem használják fel a játékosok a szabályváltozásokban rejlő taktikai lehetőségeket.

Terjedelmi okokból jelen értekezésemben a nyitással kapcsolatos eredményeket kívánom ismertetni.

Kulcsszavak: röplabdázás, szabálymódosítás.

---

* lektorált közlemény / referred article

Abstract

The system of rules in the game of volley-ball has been modified essentially recently. The new rules are beneficial to the continuity, development of the game and satisfy the requirements of medium. But in consequence of the frequent and sharp watching the games could become untraceable. It is necessary to insure adequate time for the teams and the referees to adaptation.

I did my studies among adult teams in the forefront. There were 115 games during 19 women's and 14 men's matches in which 5056 openings were processed.

The fields of survey:

- touching rules,
- openings,
- the work of the „libero” player.

On the examination I came to be below conclusion:

- Some of the new rules have significant influence on the efficiency of the game while there are some that really make the referee's activity easier.
- Making efforts to strengthening defence and the continuity of the game seem to be unambiguous.
- It is surprising that crack-players don't use the tactical possibilities resident in the modified rules.

For reasons of length I am going to recital the results in connection with the openings.

Keywords: volley-ball, modified rules.

Bevezetés

Az utóbbi évtizedben a sportjátékok jelentős fejlődését tapasztalhatjuk. A különféle világversenyek, világbajnokságok, Európa-bajnokságok, olimpiák látványos küzdelmei nézők millióit csalogatják ki a stadionokba, sportsarnokokba és a televízió készülékek elé.

A játékosok zsonglőroket megszégyenítő módon bánnak a labdával, és a közel azonos szinten felkészített csapatok mérkőzései izgalmas szórakozást kínálnak laikusnak és szakembernek egyaránt.

Példaként említhetem a legutóbbi labdarúgó világbajnokság magas színvonalú mérkőzéseit, melyek nemegyszer „arany góllal”, vagy tizenegyes rúgásokkal dőltek el az utolsó pillanatokban. Hasonlóképpen friss emlék kézilabda válogatottjaink kiváló olimpiai szereplése, a vízilabdázók néha

már-már elveszetteknek hitt aranyérme, sokszor szinte a „sírból” visszahozott győzelmek öröme.

Kiélezett csatákat hoztak az olimpiai játékok kosárlabda mérkőzései is, ahol megtapasztalhattuk, hogy a világ felzárkózott az NBA játékosok színvonalához. A röplabdázók hasonlóképpen szoros küzdelmekben magas színvonalon játszottak és a strandröplabdázók is bizonyították, hogy helyük van az olimpiai játékokon. A teniszezőket figyelve pedig felmerül a kérdés, hová tud még továbbfejlődni ez a sportág.

A fejlődés következményeként a labdajátékokban, így a röplabdázásban is, lényeges szabályváltoztatásokat kellett meghozniuk a szakembereknek:

- liberalizálták az érintési szabályokat (teljes testfelület, első érintés lehet kettős);
- gyökeresen átalakították az eredményszámolást (minden labdamenet pontot ér, 25 pontig tart egy játszma, kivéve a döntő, amely 15 pontig);
- megreformálták a nyitás-szabályokat (eltörölték a nyitáskísérletet, hátlót érintő nyitásból tovább megy a játék, kiszélesítették a nyitózónát);
- a védekezést erősítendő a csapatok ún. Libero játékost szerepeltethetnek a hátsó sorban.

Természetesen szükség van az új szabályokra, mert:

- segítik, könnyítik a játékvezetők tevékenységét;
- szolgálják és elősegítik a játék folyamatosságát, fejlődését;
- biztosítják a támadás és a védekezés egyensúlyát;
- továbbfejlesztik az egységes szabályértelmezést, mind a versenyzők, mind a játékvezetők részére;
- ki kell elégíteni a médiák igényét.

Óvakodni kell azonban véleményem szerint attól, hogy túl gyakran és alapvetően módosítsuk egyes sportágak szabályrendszerét.

A néző számára bonyolulttá, követhetlenné válhat a játék, de a csapatok, sőt néha maguk a játékvezetők sem tudnak mindig alkalmazkodni a gyors változásokhoz.

Bízom benne, hogy a szinte évenkénti szabályváltoztatásokkal nem esünk át a ló másik oldalára, a röplabdázás továbbra is látványos, mindenki számára érthető játék marad.

Nem utolsósorban a fenti gondolatok készítették a vizsgálat lefolytatására, hogy választ kapjak a feltett kérdésekre.

Kérdésfeltevések

- Beváltak-e, használhatók-e az új szabályok az Extra Ligában?
- Hogyan sikerült alkalmazkodniuk a csapatoknak az érintési szabályok változásához?
- Élnek-e játékosok a nyitási zóna kiterjesztése és a nyitási idő meghosszabbodása által kínálgzó lehetőségekkel?
- Használják-e állandó libero játékost és az milyen eredményességgel játszik?

Terjedelmi okokból jelen értekezésemben a nyitással kapcsolatos vizsgálataim eredményét kívánom ismertetni.

Minta, módszer

Megfigyeléseimet a Magyar Bajnokság Extra Liga mérkőzésein és a Magyar Kupa találkozókra végeztem. A nőknél 19 mérkőzésen 62 játszmát, a férfiaknál 14 mérkőzésen 53 játszmát vizsgáltam. Összeségében 5056 nyitás került feldolgozásra. Egy részüket videokamerával vettem fel, a többit a Városi Televízió adásából rögzítettem.

A számításokat részben számológéppel (összesítések, százalékok), részben pedig számítógéppel (átlag, szórás, szélső értékek) végeztem.

Eredmények

1. táblázat: A hálót érintő nyitások gyakorisága

		Nők (N=2665)		Férfiak (N=2391)		Összes (N=5056)	
		N	%	N	%	N	%
Jó	<i>hálót nem érintő</i>	2420	91	2150	90	4570	90
	<i>hálót érintő</i>	61	2	39	2	100	2
Rontott		184	7	202	8	386	8

Láthatjuk, hogy hasonlóképp a nőknél és a férfiaknál is csekély (2%) az arányuk az összes nyitásból, így befolyásuk az eredmény alakulására szinte elhanyagolható. Azonban ha kiélezett helyzetben a játszma vagy mérkőzés végén szoros pontállásnál fordul elő, eldöntheti annak akár a végkimenetelét is (volt is példa rá egy Eger–Nyíregyháza mérkőzésen!).

Élvonalbeli csapataink a játszmánként átlagosan egyszer előforduló eseteket zömében sikeresen oldják meg, tudatosan készülnek eshetőségére. A hálónál tartózkodó játékosok, elsősorban a feladó az, aki fokozottan figyel

az ilyen labdák érkezését. Úgy tűnik, a férfiaknak sikerült gyorsabban alkalmazkodniuk (ld. 2. táblázat). Különösen imponáló a Kazincbarcika mutatója.

2. táblázat: A hálót érintő nyitások fogadásának eredményessége

A megjátszás eredményessége	Összesen (N=100)		Nők (N=61)		Férfiak (N=39)		Eger Női (N=37)		Kazincbarcika Férfi (N=16)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
<i>Bejátszás pontosan a feladóhoz</i>	68	68	37	60	31	80	22	59	14	88
<i>Játékban maradt a labda</i>	16	16	12	20	4	10	8	22	1	6
<i>Nem sikerült megjátszani</i>	16	16	12	20	4	10	7	19	1	6

Miután a hálót érintő nyitások előfordulása véletlenszerű, és az egész bajnokság folyamatában kiegyenlített a csapatok között, a módosítás valójában a játékvezetők tevékenységét könnyítette meg.

1. ábra: Nyitások gyakorisága a nyitózóna különböző sávjaiból (N=5056)

A nyitások több, mint a felét mind a nőknél, mind a férfiaknál a zóna **jobb** (hagyományos) **oldaláról** hajtják végre.

Magyarázatát a következőkben látom:

- A feladónak és a vele átlóban lévő univerzális játékosnak érdemes az alapvonal jobb oldaláról nyitnia miután a védekezésben leggyakrabban az 1-es helyen tartózkodnak. Így a nyitás után hamarabb elfoglalhatják a védekezési rendszerben kijelölt helyüket.
- Közelebbről, rövidebb idő alatt támadható az ellenfél 5-ös és 4-es helye.

A **középről** történő nyitások 25%-os gyakoriságát az alábbiak indokolják:

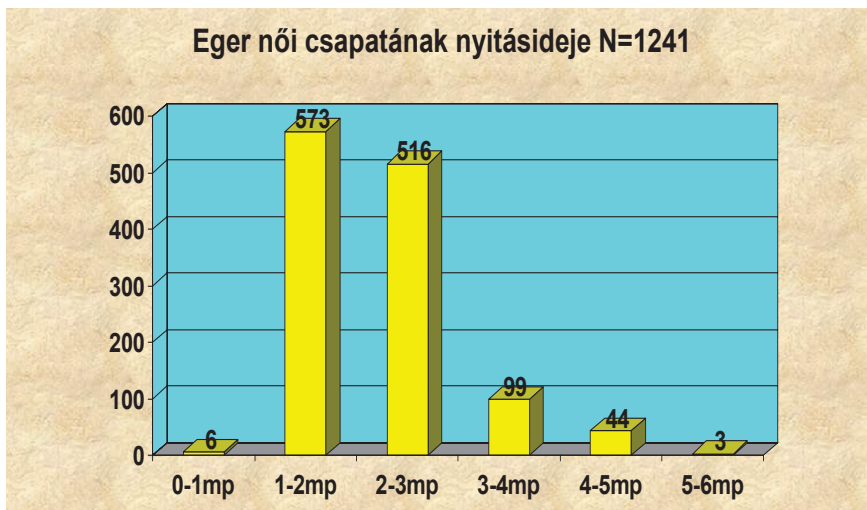
- Az innen nyitáshoz készülődő játékos számára az ellentérfél „nagyobb”, messze vannak tőle az oldalonak, kisebb az autveszély.
- A középről nyitó játékosnak az egyenes nyitás mellett mindkét irányú keresztnyitás alkalmazására módja nyílik.
- Erről a helyről ajánlatos távoli lebegtetett nyitásokat végrehajtani. Miután ez a nők kedvelt nyitásfajtája, magyarázatot kapunk náluk a magasabb százalékos gyakoriságra.

Az alapvonal **bal oldaláról** hajtják végre a játékosok a legkevesebb nyitást, különösen a nők alacsony arányszáma meglepő. Kívánatos lenne pedig erről a helyről a nagyobb gyakoriság, miután igen sok taktikai lehetőséget kínál:

- Ez a hely az ellentérfél 1-es és 2-es helyének támadására legalkalmasabb nyitóhely.
- Technikailag két előnye van: közelebbről, rövid idő alatt támadható az 1-es és a 2-es zóna, mint középről, vagy az alapvonal jobb oldala felől. Ezenkívül a feladó a fogadótól a labdát hátulról „rossz” szögből kapja, és ha távolról fut be (pl. az 5-ös helyről), kevesebb ideje van a felkészülésre. A vonalon (párhuzamosan) érkező nyitást a fogadónak balra a feladó felé kell fordítania, nem pedig az érkezés síkjában visszajátsszania, ami technikailag nehezebb, nagyobb a hibalehetőség.
- Az első ütő játékosok a védekezési rendszerben leggyakrabban az 5-ös helyen tartózkodnak, így ha a bal oldali zónából nyitnak, könnyebben és gyorsabban megközelíthetik kijelölt helyüket.
- Felugrásos nyitások alkalmazására, különös tekintettel jobbkezes játékosok esetén kiválóan alkalmas zóna, ez indokolhatja a férfiak magasabb százalékos gyakoriságát erről a területről.

Megfigyeltem, hogy a játékosok döntő többsége mindkét nemnél hasonlóképpen közel állandó helyről nyit, függetlenül a külső tényezőktől (ellenfél helyezkedése, eredmény állása stb.). Úgy tűnik, kevesen kockáztatnak, inkább a biztos, jól bevált sémához ragaszkodnak.

Néhány rutinos röplabdázónál tapasztaltam csupán, hogy azonos játszmában, sőt olykor egymás utáni nyitásokat is tudatosan más-más sávból hajtottak végre.

2. ábra: Eger női csapatának nyitásideje (N=1241)

Megállapítható, hogy a nyitások túlnyomó többsége az 1-2 mp-es és a 2-3 mp-es sávba esik. Kevés a váratlan, gyors szerva, és a hosszan kivárasos is ritkán fordul elő – 6 mp felett nincs is adat. A játékosok feltételezésem szerint a nyitáskísérelt eltörlése miatt inkább ragaszkodnak a bevált, megszokott ritmushoz, mint a kockázatosabb változatáshoz.

Összegzés

- Az új szabályok beváltak, használhatók az Extra Ligában.
- A módosítások egy része jelentős hatást fejt ki a játék eredményességére, míg vannak olyanok, melyek valójában a játékvezetők tevékenységét könnyítették meg.
- Egyértelműnek látszik a védekezés erősítésére, és a játék folyamatosságának fokozott elősegítésére való törekvés a szabályalkotók részéről.

- Az alkalmazkodás a változásokhoz nem minden esetben sikerült rövid időn belül, és a vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a férfiak néhány területen előrébb tartanak.
- A csapatok és játékosok sokszor még az élvonalban sem használják fel tudatosan a szabályváltozásokban rejlő taktikai lehetőségeket.
- A sikeres szereplés egyik fontos összetevője az új szabályok gyors el-sajátítása.

A felmérések nemzetközi viszonylatban történő kiterjesztése pedig további érdekes és izgalmas lehetőséget kínál a téma továbbfejlesztésére.

Irodalom

- ABÁD JÓZSEF: Röplabda mérkőzések regisztrálása, értékelése (A sport és testnevelés időszerű kérdései; Sport, 19. sz., 33–87. old., Bp. 1978.)
- GARAMVÖLGYI MÁTYÁS: A röplabdázás technikája és taktikája. (Bp. 1996.; 32–29. old.)
- GÖDRI KRISZTINA: Hazai és nemzetközi női röplabdázók nyitáshatékony-ságának vizsgálata (szakdolgozat, MTE nappali tanári szak, 1993.)
- HOLLÓSY LÁSZLÓ: Az új típusú nyitásfogadási elemek alkalmazása a mai modern röplabdában (szakdolgozat, MTE nappali tanári szak, 2000.)
- IVAN MACURA–VLADIMIR HANCIK–JAROSLAV BELAJ–LADISLAV HORSKY: Röplabdaedzés utánpótlás korú és felnőtt csapatok részére (Hungaria Sport; 16–17. old., Bp. 1990.)
- DR. RIGLER ENDRE: Elvek és módszerek a röplabdamérkőzések megfigyelésében
- KISS–PORUBSZKY–TARNAWA: Röplabdázás c. tankönyv függeléke (Sport, Bp. 1981., 209–240. old.)
- DR. RIGLER ENDRE: Röplabdamérkőzések és teljesítmény-megfigyelések újabb lehetősége (Röplabda; 1988/4. sz.)
- DR. RIGLER ENDRE: Taktikai megfigyelések röplabdában (Testnevelés és Sporttudomány; 1986/3. sz.)
- DR. RIGLER ENDRE: Röplabdázók felmérő eljárásai (MTE Közlemények, Bp. 1990/2. sz.)
- SZAKÁL LAJOS: A nyitások legjellemzőbb sajátosságai az NBII-ben és ezek összevetése az NBI-ben végzett megfigyelésekkel (szakdolgozat, MTE, Bp. 1984.)
- A röplabdázás hivatalos játékszabályai 1990. (MRSZ)
- A röplabdázás hivatalos játékszabályai 1994. (MRSZ)
- A röplabdázás hivatalos játékszabályai 1997–2000. (MRSZ)
- A röplabdázás hivatalos játékszabályai 1999–2000. (MRSZ)
- A röplabdázás hivatalos játékszabályai 2001–2004. (MRSZ)